

Muistio 16.2 2005 Eeva Primmer

METSO-yhteistoimintaverkostoseminaari

10.2.2005, Suomen ympäristökeskus (SYKE)

METSO-yhteistoimintaverkostoseminaarin päätarkoitus oli mahdollistaa kokemusten jakamista ja edistää verkostojen välistä vuoropuhelua. Tällainen vuoropuhelu voi tukea myönteisistä kokemuksista oppimista ja ongelmien ratkomista. Seminaariin oli kutsuttu yhteistoimintaverkoston toteuttajatahoja, verkostoja tutkivia tutkijoita sekä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen edustajia. Verkostoseminaarin ohjelma ilmoittautumistietoineen oli METSO www-sivuilla tammikuun alusta. Seminaariin ilmoittautui 39 henkeä ja osallistui 37. Osallistujista 18 oli verkoston toteuttajatahojen edustajia. Muut osallistujat olivat hallinnon edustajia, tutkijoita, kansalaisjärjestöjen edustajia tai metsänomistajia. SYKEN Mikael Hildén avasi seminaarin ja Eeva Primmer toimi puheenjohtajana. Seminaari on osa SYKEssä toteutettavaa METSO-yhteistoimintaverkoston arviointityötä, ja ryhmätöissä havainnoijan kirjaamia keskusteluja käytetään arvioinnin aineistona. Tässä muistiossa olevat yhteenvedot ovat muistion laatijan näkemys käydystä keskustelusta, eivätkä pohjaudu havainnoijien raportteihin. Kommentit muistion sisällöstä voi osoittaa: eeva.primmer@ymparisto.fi.

Verkostoesitykset aamupäivällä

Lohjan seudun MetsäVasun kuulumiset ja kohteiden valinnan kriteerit: Anu Rautiainen, Länsi-Uudenmaan metsänhoitoyhdistys

Keski-Karjalan lehdot –verkoston kuulumiset ja metsänomistajan rooli verkostohankkeessa: Marja Kolström, Pohjois-Karjalan metsäkeskus

Merestä metsäksi –verkoston kuulumiset ja verkoston työnjako: Irmeli Ruokanen, Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskus

Hämeen Metson kuulumiset ja suojelun työkalupakki: Väinö Turpeinen, Hämeen ammattikorkeakoulu

Yhteenvedo esittelyistä ja keskusteluista: Kukin verkosto kertoi verkoston tähänastisesta toiminnasta: verkostossa aktiivisesti toimivista tahoista, toimintamuodoista, toiminnan helpoiksi koetuista ja haasteellisemmista piirteistä ja lähiajan suunnitelmista. Länsi-Uudellamaalla on tehty metsänomistajille kysely, ja markkinointia kohdennetaan tupailtojen lisäksi kyselyn tuloksia hyväksikäyttäen. Kohteiden valinnassa on tullut esiin biologisten kriteerien vaikea täytyminen ja tarve soveltaa myös sosioekonomisia kriteerejä. Hankkeessa kehitetään myös tietojärjestelmällistä yhteensopivuutta paikkatietoihin liittyen. Keski-Karjalassa on panostettu paljon paikallisiin olosuhteisiin sopivan kriteeristön ja kohteiden luokittelun kehittämiseen nk. metsätähti-mallin avulla. Verkostosta on tiedotettu laajalti, ja arvio metsänomistajan näkökulmasta hankkeeseen keskittyy metsänomistajan suureen haasteeseen informaatiotulvan edessä. Merestä metsäksi –hanke jakautuu kahteen eri osaan. Pohjois-Pohjanmaan osiossa on kartoitettu maankohoamisalueita ja markkinointi metsänomistajille on suunnattu kartoituksen pohjalta. Rannikon alueella metsänhoitoyhdistykset ovat olleet varsin

aktiivisessa roolissa. Metsänomistajalle markkinointi koetaan avainseikaksi, tapahtuipa se sitten metsänhoitoyhdistyksen tai erikseen palkatun projektihenkilön toimesta. Hämeen metsässä projekti-ryhmä, joka kommunikoi metsänomistajien kanssa ja koordinoi varsinaista suojelun toteutusta. Verkostoitumista on laajennettu muihin alueellisiin verkostomaisiin hankkeisiin. Kohteita käsitellään projektiryhmässä, jonka puitteissa kokeillaan uusia toimintamuotoja. On törmätty siihen, että odotukset kohdistuvat luonnonarvokauppaan, ja muut instrumentit jäävät vähemmälle huomiolle. Kaikissa hankkeissa tiedottaminen ja koulutus ovat olleet hyvin keskeisiä toimintamuotoja hankkeiden alkuvaiheessa.

Keskustelussa nousi esille kohteiden määrä ja se, miten pitkällä kohteiden tunnistamisessa, arvioinnissa ja kohteista neuvottelemisessa tai sopimisessa ollaan. Keskustelussa tai tarkastelussa olevia kohteita on hankkeissa toistaiseksi noin muutamia kymmeniä kussakin. Kohteiden vertailu on vaikeaa, jos niitä on vähän. Samalla pitäisi ottaa huomioon kaikki instrumentit, ja pystyä pohtimaan mahdollisia sosioekonomisia näkökulmia luonnonsuojelubiologisten kriteerien rinnalla. Hinnan pitäisi voida joustaa kohteen laadun perusteella niin, että vähempiarvoisistakin kohteista saataisiin järjestelyyn, jos maanomistaja olisi valmis sopimaan kohteesta pientä korvausta vastaan. Näkemykset siitä, miten valtakunnallisesti yhtenäistä kriteeristön ja ohjeistuksen tulisi olla, vaihtelivat osanottajien välillä.

Metsänomistajien tavoittaminen ja sitouttaminen oli toinen tärkeä keskustelun aihe. Markkinointi- tai "myyntityötä" pidettiin erittäin tärkeänä. Koettiin, että biodiversiteetin turvaaminen eri instrumenttien avulla pitää tehdä metsänomistajalle helpoksi.

Ryhmätyöt iltapäivällä

Ryhmiä pyydettiin vastaamaan kysymyksiin:

- Millaisia kokemuksia ja havaintoja sinulla on aiheesta (hyvät ja huonot kokemukset) METSO-verkostotyössä ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa yleensä?
- Miten toivoisit aihealueen kehittyvän?

Metsänomistajan rooli

Metsänomistajat eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan "heitä on joka lähtöön". Metsänomistajat saattavat olla huonosti perillä erilaisista monimuotoisuuden turvaamiskeinoista. Joka tapauksessa metsänomistajille vapaaehtoisuus ja omaehtoisuus ovat erittäin tärkeitä.

Metsänomistajille tulisi tarjota tietoa niin tiedotusmateriaalin kuin henkilökohtaisen neuvonnankin muodossa. Neuvonnassa tulisi ottaa huomioon metsänomistajien erilaiset arvot ja tavoitteet. Tavoitteena olisi, että suojeluun halukasta metsänomistajaa voitaisiin kannustaa, eikä jouduttaisi tyrmäämään, jos rahat ovat vähissä tai kohde olisi luonnonsuojelubiologisesti vähempiarvoinen. Kohteen arvottamisessa olisi hyvä voida hyödyntää myös sosiaalisia arvoja. Metsänomistajien aitoa yhteistoimintaa tulisi voida kannustaa.

Keskustelussa nousi esiin METSON keinojen jatkuvuus ja epävarmuus joka liittyy niin kohteiden kohtaloon sopimuksen jälkeen kuin metsänomistajien mahdollisuuksiin jatkaa suojelua toiselle sopimuskaudelle. Lisäksi nousi esiin kysymys siitä, miten käy vapaaehtoisien, ilman korvausta tapahtuvan suojelun, kun suojelusta voi saada korvausta.

Verkoston työnjako

Eri toimijoille on muodostunut erilainen rooli, jonka muuttaminen ei ole helppoa tai nopeaa, esimerkiksi ympäristökeskuksilla on "pakkosuojelijan" maine. Metsänhoitoyhdistys on mahdollisesti metsänomistajien näkökulmasta helposti lähestyttävä, ja monien mielestä avainasemassa tiedon levittämisessä ja METSO-instrumenttien markkinoinnissa. Myös Puunostajat ja metsänomistajien liitot ovat tärkeitä kumppaneita. Hankekoordinaattori, joka ottaa vastuun, ja jolla riittää resursseja asian eteenpäin viemiseksi, on tärkeä. Toisaalta hankekoordinaattori ei vielä tee verkostoa, vaan siihen tarvitaan useita tahoja. Joissain tapauksissa on koettu, että verkoston eri jäsenet viestittävät

biodiversiteetin turvaamisesta eri tavoin, tai vähintäänkin erilaisella innokkuudella. Verkostojen avulla voitaisiin kohdentaa metsänomistajille sellaisia biodiversiteetin turvaamismahdollisuuksia, jotka metsänomistajalle sopisivat, sellaisilta tahoilta, jotka metsänomistajan mielestä ovat luotettavia.

Keskustelussa korostettiin hyvää markkinointia: uskoa markkinoitavaan tuotteeseen.

Kohteiden valinnan kriteerit

Olemassaolevat luonnonsuojelubiologiset kriteerit ovat hyvät: helppo omaksua ja soveltaa. Myös alueellinen soveltaminen on onnistunut. Kohteiden valinnassa on kaksi vaihtoehtoista painopistettä: parhaat yksittäiset kohteet tai laajat kokonaisuudet. Kohteiden valinnassa pitäisi voida hyödyntää yhteyksiä olemassa oleviin suojelualueisiin. Joskus ongelmia aiheutuu luonnonsuojelulain kohteiden rajaamattomuudesta. Korvauksen tulisi voida joustaa kohteen laadun perusteella. Yleensäkin kriteereitä pitäisi voida soveltaa paikallisesti. Kustannus/hyötynäkökulma (nimenomaan ekologinen hyöty-) olisi hyödyllinen. Hinnoittelua voisi kehittää luonnonarvoja painottavammaksi, vähemmän riippuvaiseksi puuntuotannollisista arvoista. Metsänomistajan suojeluhalukkuutta pitää voida kannustaa, ja samalla pohtia mahdollisuutta kehittää sosiaalisille ja taloudellisille arvoille kriteereitä. Sosio-ekonomisia tekijöitä ovat mm. luonnonhoitotyöt, työllisyys, maaseudun kehittäminen. Ilmaan heitettiin "biodiversiteettisopimustila" –ajatus.

Keskustelussa kriteerien väljyys/tiukkuus oli keskeinen aihe. Toisaalta toivotaan tiukkoja kriteereitä, jotta metsänomistajia voitaisiin kohdella tasa-arvoisesti koko maassa, ja toiminnat kehittyisivät yhdenmukaisesti. Toisaalta halutaan paikallista sovellettavuutta ja mahdollisuutta kehittää uusia ratkaisuja, pilottihankkeita kun ollaan. Esitettiin myös, että kohteiden valinnassa valtaa tulisi siirtää paikallisille ihmisille, jotka arvostavat kohdetta paikallisista lähtökohdista. Esiin nousi myös kysymys: "lisääntyvätkö kohteet, tavoitellaanko jatkuvaa kohteiden lukumäärän lisääntymistä?"

Suojelun työkalupakki

Yhteistoimintaverkostoissa käytettävissä oleva vapaaehtoisten keinojen valikoima on laaja: luonnonarvokauppa, ympäristötukikohteet, talousmetsien luonnonhoitohankkeet, vapaaehtoinen rauhoitus, valtiolle myynti tai vaihto. Luonnonarvokauppa on saanut paljon julkisuutta ja on uutena keinona korostunut. Tämä ryhmä oli sitä mieltä, että suojelun keinoissa on jo olemassa joustomahdollisuus, esimerkiksi jos Keski-Karjalan lehtojen tähtimallia käytettäisiin, viiden tähden kohteet olisivat pysyvän suojelun kohteita. Vapaaehtoisuuteen liittyy tiedonkulku maanomistajalle: hänen pitäisi saada tietoa myös metsälakikohteista, luonnonsuojelulakikohteista ja esim. kaavasta. Tarjolle tulevat kohteet voivat kuulua näihin. Biologisten kriteerien lisäksi tulee painottaa aitoa verkostoitumista ja antaa tilaa luovuudelle. Tarvitaan lisää resursseja, niin taloudellisia kuin tiedollisiakin. Hankkeiden tulisi tiedottaa kaikista keinoista mm. www-sivuillaan. Uusia keinoja, joita ei olla vielä hyödynnetty, ovat tarjouskilpailu, säätio ja luonnonhoitohankkeet.

Keskustelussa käsiteltiin taas sosioekonomisia kriteerejä ja niiden määrittämisen vaikeutta. Esille nostettiin virkistyskäyttö, matkailuyrittäjäyys, yleishyödyllisten toimintojen (esim. koulujen) tukeminen, paikallisen toiminnan aktivoiminen. Yhteistyötä jo sinällään pidettiin erittäin arvokkaana: tähän on yhteistoimintahanke.

Seminaarin lopussa todettiin, että verkostohankkeet ovat monimuotoisuudessaan haasteellisia. Haaste on otettu hienosti vastaan, ja yhteistyö ja hankkeiden käynnistäminen on sujunut hyvin. Konkreettisia tuloksia pitää saada aikaan ja tulokset pitää tunnistaa.